

در علم عربی از امام صادق علیه السلام

سیوطی

جلسه (۱۳۶) ۳۲

استاد: وافى یزدى

موضوع: باب تعجب

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

در کلام عرب، جمله‌های متعددی وجود دارد که دالّ بر تعجب است، اما فقط دو صیغه است که برای آنها در نحو، باب مستقل باز شده است زیرا از اساس، برای تعجب وضع شده‌اند که عبارتند از: «ما أفعال» و «أفعال به»: ما أوفى خلیفینا - أصدق بهما.

نکته ۱:

آنچه بعد از «ما أفعال» می‌آید، بنابر مفعول بودن، منصوب می‌شود و آنچه بعد از «أفعال به» آورده می‌شود، بوسیله باء، مجرور می‌شود.

نکته ۲:

حذف متعجب منه، در صورت وجود قرینه جایز است: أسمع بهم و أبصر (أی: أبصر بهم).

نکته ۳:

هر دو صیغه تعجب، ممنوع الصّرف بوده و در همه حالات تغییری نمی‌کنند.

نکته ۴:

صیغه تعجب از هر فعلی ساخته نمی‌شود، بلکه شرایطش همانند شرایط ساخت افعال تفضیل است، یعنی از همان فعل‌هایی که می‌شود افعال تفضیل ساخت، فعل تعجب نیز می‌توان ساخت که این شرایط عبارتند از:

- ۱- فعل ثلاثی مجرد باشد.
- ۲- فعل متصرف باشد.
- ۳- فعل قابل کم و زیاد باشد.

در عرس مجاز امام صادق علیه السلام

۴- فعل تامّه باشد.

۵- فعل مثبت باشد.

۶- فعل دالّ بر رنگ، عیب و زینت نباشد.

۷- فعل معلوم باشد.

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

نکته ۵:

افعالی که شرایط ساخت صیغه تعجب را ندارند، برای ابراز تعجب بوسیله آنها، می توان مصدر آن فعل را بعد از عبارت هایی مانند «ما اشدّ، ما أكثر، أكثر به» و... آورد: ما اشدّ حمرة زید - أكثر بحمرة زید.
اما برخی از افعال، به هیچ وجه نمی توان از آنها صیغه تعجب ساخت، مثل «نعم» و «بئس»، زیرا مصدر ندارند و مثل «مات» که قابل کم و زیاد نیست.

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

نکته ۶:

معمول این دو صیغه بر آنها مقدم نمی شود و همچنین بین این دو صیغه و معمولشان چیزی فاصله نمی شود (مگر گاهی که ظرف یا حرف جر فاصله ایجاد می کنند).

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv